

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ἑβδομος

Συνδρομὴ ἑτησία : Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 25 Φεβρουαρίου 1879
1 Ἰανουαρίου ἑαυτοῦ ἔτους καὶ εἶνε ἑτησιακῆ—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως : Ὁδὸς Σταδίου, 6.

ΣΦΡΑΓΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ἐπὶ ἐπαναστάσεως.

ΛΟΥΚΗΣ ΛΑΡΑΣ
Αὐτοβιογραφία γέροντος Χίου.
Συνέχεια τῆς σελ. 97.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄

Ἐμμενον ἤδη ὁ ἀρχηγὸς καὶ τὸ μόνον στήριγμα τῆς ὀφρανής οἰκογενείας μου· ἐγὼ εἶχον νὰ τὴν διαθρέψω, ἐγὼ νὰ φροντίσω περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ἀδελφῶν μου, ἐγὼ νὰ γηροκομήσω τὴν μητέρα μου. Ἀντὶ δὲ παντὸς πόρου καὶ πάσης ἐργασίας εἶχον μόνην τὴν δοθεῖσαν παρὰ τοῦ Νέγηρ ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ μὲ τοποθετήσῃ ὅταν καὶ ἀφοῦ τὸ Ναύπλιον ἀλωθῇ. Ἀλλ’ ἐντός μου ἔλεγε κάτι, ὅτι τὸ στάδιόν μου δὲν ἦτο ἐκεῖ. Αἱ οἰκογενειακαὶ παραδόσεις καὶ ἡ ὅλη ἀγωγή μου μ’ ἐσημάτισαν ἔμπροσθεν, καὶ συνήθισαν ὅτι προορισμὸς μου ἦτο τὸ ἐμπόριον, ὅτι δι’ αὐτοῦ καὶ μόνου ἠδυνάμην νὰ προουδέσω ἀποκαθιστάμενος χρήσιμος εἰς ἐμὲ αὐτόν, εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ εἰς τὴν πατρίδα. Ἀλλὰ πόθεν ν’ ἀρχίσω; Ποῦ ἡ βῆσις ἐπὶ τῆς ὁποίας νὰ στηρίξω τὰς ἐνεργείας μου; Ἰδοὺ ἡ δυσκολία. Ἐπερίσσειον μετὰ τὸν ἐνταφιασμὸν τοῦ πατρός μου ὀλίγα χρήματα ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ δακτυλιδίου, ἀλλὰ τὸ ποσὸν ἦτο ἀσήμαντον καὶ μόλις ἐξήρκει διὰ τὴν ἐκ Σπετσῶν ἀναχώρησιν, περὶ τῆς ὁποίας ἤρχισα ἀμέσως τότε νὰ σκέπτομαι. Δὲν ἦσαν αἱ Σπέτσαι ὁ ἀρμόδιος δι’ ἐμὲ τόπος. Τὸ ἐμπόριον ἀπαιτεῖ τάξιν καὶ ἀσφάλειάν τινα καὶ ἡσυχίαν. Ἀλλὰ πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ἐπικρατῶσι τὰ συστατικά ταῦτα τῆς κοινωνικῆς εὐημερίας ἐπὶ τῆς ἡρωϊκῆς ἐκείνης νήσου, ἐνόσω οἱ πολῖται τῆς, θυσιάζοντες καὶ ζῶν καὶ περιουσίαν εἰς τὴν ἄμισον κατὰ

τοῦ ἐχθροῦ πάλιν, ἀπέκτων ἐξ ἀνάγκης ὡς εἴ-
ξεις τὴν περιφρόνησιν τῆς ζωῆς, τὴν ὑπερίσχυ-
σιν τῆς βίας καὶ τὴν αὐτοδικίαν; Ταῦτα ἦσαν
φυσικαὶ τῶν περιστάσεων συνέπειαι. Ἄνευ προῦ-
πάρχοντος κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ, ἄνευ Κυβερ-
νήσεως ἰσχυρᾶς, ἄνευ πόρων τακτικῶν καὶ ὑπε-
ρέχοντός τινος κέντρου, ἡ ἐπανάστασις προή-
γετο καὶ κηδοκίμει δι’ ἀτομικῶν μόνων θυσιῶν
καὶ ἀγώνων, ἐν δὲ τῷ μέσῳ τοῦ σάλου ἐκείνου
ἡ δύναμις ἐβασίλευε καὶ ἐπεβάλλετο ἡ σπάθη.
Ὁ δὲ ἀγὼν ἦτο ἀληθῶς ὑπὲρ τῶν ὅλων. Τὸ σύν-
θημα «Ἐλευθερία ἢ θάνατος» δὲν ἦτο φράσις
κενὴ ἢ πομπώδης καύχησης, διότι ἐκ τῶν προ-
τέρων ἦτο γνωστὸν τί ἤθελον διαπραῖξει οἱ Τούρ-
κοι ἐὰν ἡ ἀντίστασις κατεβάλλετο. Ἡ τύχη
τῆς Χίου ἦτο φοβερὸν διὰ τὰς Σπέτσας καὶ τὰς
ἄλλας ναυτικὰς νήσους προμήνημα. Ὡστε οἱ
ἄνθρωποι ὠδηγοῦντο ὑπὸ τῆς ἀπελπισίας εἰς
τοὺς ἀγῶνάς των, ἡ δὲ ὅλη ἀτμοσφαῖρα εἶχεν
ἄγριόν τι καὶ ὠμόν, τὸ ὅποιον δὲν ἦτο βεβαίως
κατάλληλον πρὸς τοῦ ἐμπορίου τὴν ἀνάπτυξιν.
Τίς ἐσκέπτετο περὶ ἀστυνομίας, τίς περὶ δικα-
στηρίων τότε; Ἀπέναντι τοσαύτης αἱματοχου-
σίας καὶ τῆς ζωῆς ἡ ἀξία εἶχεν ἐκπέσει εἰς τὴν
κοινὴν ἐκτίμησιν. Μίαν ἡμέραν ἐφρονεῦθη ἐνώ-
πιόν μου εἰς τὴν ἀγορὰν εἰς Ραγουζαῖος, κατὰ
συνέπειαν λογομαχίας μετὰ τῶν ἀγοραστῶν του,
ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν καρδελῶν, τὰς ὁποίας ἐ-
πώλει! Ὁ φόνος τοῦ Ραγουζαῖου ἐκείνου ἐνίκησε
πάντα ὑπομένοντα δισταγμὸν μου ὡς πρὸς τῆς
ἀναχωρήσεως τὸ ζήτημα. Ἀπεφάσισα ὀριστι-
κῶς νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς Τήνον. Βικεῖ οἱ κά-
τοιικοι ἦσαν ὀλιγώτερον πολεμικοί, τὰ ἦθη ἡμε-
ρώτερα καὶ εὐκολώτερος ὁ βίος, χάρις δὲ εἰς τὸν
Μαυρογέννην καὶ εἰς τοὺς πολλοὺς ἐκ Χίου πρό-
σφυγας, ἠδυνάμην νὰ θεωρῶμαι ὀλιγώτερον ξέ-
νος εἰς Τήνον ἢ ἀλλαχοῦ.

Ἀπεχειρέτισα λοιπὸν μετὰ συντριβῆς καρ-
δίας τὸν φίλον οἰκοδеспότην μας, καὶ παρητή-
σαμεν τὴν νῆσον τῶν Σπετσῶν καὶ τὸν ἐπ’ αὐ-
τῆς τάφον τοῦ πατρός μου.

Εἰς Τήνον ἐνοικίασα μικρὰν καὶ ταπεινὴν οἰ-
κίαν, ἠγόρασα στρωμνὰς καὶ ἐφαπλώματα, τὰ
μόνα ἐπιπλά τῶν ὁποίων ἐπέτρεπον τὴν προ-
μήθειαν τὰ εὐτελεῆ περισσεύματά μας, καὶ ἀ-
φῆθην διὰ τὰ περαιτέρω εἰς τὴν Πρόνοιαν τοῦ
Θεοῦ. Δεινὸν ἦ πενία καὶ ἡ στέρησις, ὅταν ἐ-

πέρχονται μετά βίον άνετον, σκληρόν δὲ ἡ περὶ τοῦ ἄρτου τῆς αὐρίου ἀβεβαιότης, ὅταν ἔγῃς νὰ διαθρέψῃς γραΐαν μητέρα καὶ ἀδελφάς τρυφεράς! Ἄλλ' εἰς ὅλα συνειθίζει ὁ ἄνθρωπος καὶ πρὸς ὅλα βαθμηδὸν ἐξοικειοῦται.

Ὅτε ἐσυμφώνησα τὴν ἐνοικίαν τοῦ οἰκῆματός μας, παρετήρησα ὅτι ὁ οἰκοδεσπότης ἐφόρει σκούφον νέον, ἀλλὰ δὲν ἔδωκα ἄλλως προσχὴν εἰς τὸ πρᾶγμα. Τὴν ἐπιούσαν ὅμως εἰς τὴν ἀγορὰν ἀπήντησα Τήνιον ἄλλον νεωστὶ σκουφωθέντα, μετὰ τινα δὲ βήματα ἄλλον, καὶ ἄλλον παρέκει καὶ ἄλλον κατόπιν. Ἦσαν ἐνὸς χρώματος οἱ σκούφοι, καὶ τοῦ αὐτοῦ σχήματος ὅλοι, ἡ δὲ σύμπτωσης αὕτη ἐκίνησε τὴν περιέργειάν μου καὶ μοῦ ἔφερεν ἀμέσως εἰς τὴν μνήμην τὰ ἐκ Βενετίας ἀποσταλέντα κιβώτια. Ἐδραμον ἄνευ ἀναβολῆς εἰς ἀναζήτησιν τοῦ οἰκοδεσπότου μας.

— Δὲν μοῦ λέγεις ποῦ ἦρες τὸν σκούφου σου;

— Τὸν ἠγόρασα ἀπὸ τὸν Ἄγγλον πρόξενον, ἀλλὰ δὲν εὐρίσκεις πλέον τὸν ἐξεπώλησεν. Ὁ Ἄγγλος πρόξενος ἐπώλησε σκούφους! Αἱ ὑποψίαι μου μετεσχηματίσθησαν εἰς βεβαιότητα. Τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἡμέραν μετέβην εἰς Μύκονον καὶ εὔρον τὸν φίλον μου ὑποπρόξενον, ὅστις κατεγάρη ἰδὼν με καὶ με ἀνήγγειλεν ὅτι τὰ δύο κιβώτιά μας ἐστάλησαν ἐκ Σμύρνης εἰς Τήνον, καὶ ὅτι ἀνέθεσεν εἰς τὸν ἐκεῖ συνάδελφόν του τοῦ περιεχομένου τὴν ἐκποίησιν, μοὶ ἔδωκε δὲ ἐπιστολὴν πρὸς αὐτόν, ὅπως με ἀναγνωρίσῃ ὡς ἰδιοκτήτην. Ἦμην ἀνυπόμονος νὰ ἐπιστρέψω, ἀλλ' ὁ φίλος ἐπέμεινε νὰ με κρατήσῃ καὶ νὰ με φιλοξενήσῃ τὴν νύκτα. Τὴν ἐπιούσαν τὸν ἀπεχαίρετιστα μετ' ἐκφράσεων εὐλικρινοῦς εὐγνωμοσύνης καὶ ἐπανήλθον εἰς Τήνον. Εὐτυχῶς ὁ ἄνεμος ἐβοήθει πάσας ἐκείνας τὰς μετακινήσεις μου.

Ἄμα ἀφίχθεις εἰς Τήνον ὑπῆγον κατ' εὐθείαν ἀπὸ τοῦ πλοίου εἰς τὸ Ἀγγλικὸν προξενεῖον. Δὲν ἐνθυμοῦμαι τὸ ὄνομα τοῦ ἀγαθοῦ Τηνίου, ὅστις ἐξεπροσώπευεν ἐκεῖ τότε τῆς Ἀγγλίας τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἐνθυμοῦμαι τὸ ξυρισμένον πρόσωπον καὶ τὰς γροσὰς διόπτρας του. Νομίζω ὅτι τὸν βλέπω ἐνώπιόν μου. Ὁ ἄνθρωπος μοὶ ἔδειξε τὸν λογαριασμὸν πωλήσεως καὶ μοὶ παρέδωκεν αὐθροεῖ τὸ προῖον τῶν σκούφων, συμποσούμενον εἰς πέντε χιλιάδας γροσίων. Πέντε χιλιάδας! Τὸ εὐτελὲς ἐκεῖνο ποσὸν μοῦ ἐφάνη ἀμύθητος πλοῦτος! Οὔτε τὸν λογαριασμὸν ἐκαθαρίσεως ἠθέλησα νὰ ἐξελέγξω, οὔτε νὰ ὑπολογίσω κατὰ πόσον ἠδύναντο ἡ ἔπρεπε νὰ πωληθῶσι καλλίτερον οἱ σκούφοι. Τὸ δὸθὲν ποσὸν ἦτο ἀνέλπιστος δι' ἐμὲ ἀπόκτισις, δι' αὐτοῦ μοῦ ἠνοιέγετο τοῦ ἐμπορίου ὁ δρόμος, ἦμην ἤδη κεφαλαίουχος, εἶχον πέντε χιλιάδας γροσίων! Ἐτρεξα πρὸς τὴν μητέρα μου νὰ διακοι-

νώσω τὴν καλὴν μας ταύτην τύχην, ἐπέδειξα τὸν θησαυρόν μου, ἐζήτησα τὴν εὐχὴν τῆς καὶ πλήρης ἐλπίδων καὶ σχεδίων μετέβην μετὰ δύο ἡμέρας εἰς Σύρον.

Εἰς Τήνον δι' ἔλλειψιν λιμένος δὲν ἤρχοντο μεγάλα πλοῖα, ἀλλ' ὑπήγαινον εἰς Σύρον, τῆς ὁποίας ὁ λιμὴν ἐθεωρεῖτο καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων οὐδέτερος. Οἱ δυτικοὶ τῆς νήσου κάτοικοι δὲν συμμετέσχον τῆς ἐπαναστάσεως, οὐδ' ἀνεγνώριζον αὐτήν, ἐπὶ δὲ τοῦ σχηματίζοντος τὴν πόλιν των κώνου ἐκυμάτιζεν ἡ λευκὴ τῆς Γαλλίας σημαία, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ὁποίας εἶχον τεθῆ. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Σύρου περιωρίζετο τότε ἐντὸς τῆς ἀποτόμου ἐκείνης καὶ πενιχρὰς κορυφῆς. Καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τὴν ὁποίαν σήμερον καλύπτει ἡ πλουσία Ἐρμούπολις δὲν ἐβλεπεσ ἢ βράχους γυμνοῦς. Μόνον ἐκεῖ ὅπου σήμερον ἐπὶ λιθοστρώτου πλατείας παιανίζει ἡ μουσικὴ καὶ σύρουσιν αἱ κυραὶ τὰς μεταξωτὰς οὐράς των, κῆποι τινὲς καὶ ὀλίγα δένδρα ἐμαρτύρουν τῶν πτωχῶν κατοίκων τὴν φιλοπονίαν. Ἐν ἐκκλησιδίῳ δυτικῶν καὶ τρεῖς ἢ τέσσαρες ἀποθῆκαι διὰ τοὺς οἴνους ἦσαν τὰ μόνα ἐπὶ τῆς ἀκτῆς κτίρια. Πλησίον δ' αὐτῶν, ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ, εἶχε νεωστὶ οἰκοδομηθῆ πενιχρόν τι καφενεῖον, χρησιμεῖον καὶ ὡς ξενοδοχεῖον, καὶ ὡς γραφεῖον, καὶ ὡς χρηματιστήριον. Ὀλίγοι δὲ μακρύτερα, ἐκεῖ ὅπου σήμερον ναυπηγοῦνται πλοῖα καὶ ἀκούεται ὁ εὐρυθμος τῆς σφύρας κρότος, κατέκειτο τότε παρὰ τὸν ἔρημον αἰγιαλὸν σκάφος ναυαγήσαντος πλοίου. Τοιαύτη ἦτο ἡ Σύρος ὅτε πρώτην φορὰν ἐγὼ καὶ δύο ἢ τρεῖς ἄλλοι Χῖοι, πρόδρομοι τῆς μελλούσης ἐμπορικῆς τῆς νήσου ἐπιδόσεως, ἐμένομεν ἐντὸς τοῦ μοναδικοῦ ἐπὶ τῆς ἀκτῆς καφενεῖου προσδοκῶντες ἀφιξῖν πλοίου, φέροντος ἐμπορεύματα.

Εὐτυχῶς δὲν ἐβράδυνε νὰ φθάσῃ τοιοῦτον, ἐκ Ρωσίας προερχόμενον. Ἦτο ἐκείνη ἡ πρώτη δοσοληψία τῆς ὁποίας ἐδέησεν ἐγὼ μόνος ν' ἀναλάβω τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν, διότι δὲν εἶχον πλέον τὸν πατέρα μου σύμβουλον καὶ ὁδηγόν. Ἐτρεμον μὴ διακινδυνεύσω εἰς κακὴν τινα ἐπιχείρησιν τὰ χρήματά μου. Ἐπεσκέφθην τρεῖς καὶ τέτρακις τὰ ἐπὶ τοῦ πλοίου, ἐσκέφθην, διεπραγματεύθην, ὑπελόγησα, ἐδίστασα, ἐπὶ τέλος τὸ ἀπεφάσισα! Ἠγόρασα ἀντὶ χιλίων γροσίων ἰθὺς παστούς, τοὺς ἐφόρτωσα εἰς πλοῖάριον διὰ Τήνον, ἐπέβην καὶ αὐτός, ἔκαμον τὸν σκυρόν μου, καὶ ἀπεπλεύσαμεν.

Εἰς Τήνον εἶχε τότε νομιμοποιηθῆ τὸ ἔθιμον νὰ πωλῶνται τὰ φαγώσιμα ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας δημοσίως εἰς τὴν ἀγορὰν, ὅπως προμηθεύηται ἐξ αὐτῶν ὁ λαός, μετὰ ταῦτα δὲ ἐπετρέπετο ἡ μεταξὺ ἐμπόρων διαπραγματεύσεις τῶν περισευόντων. Ἐχρεώστουν, φυσικῶ τῷ λόγῳ, νὰ συμμορφωθῶ πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν, ἀλλὰ δὲν μοῦ ἤρχετο νὰ τεθῶ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν

βαρελίων μου και να πωλῶ δημοσίως τοὺς ἰχθῦς μου ἀνά ἕνα. Μεθ' ὅλην τὴν ἐπελθοῦσαν κακοτυχίαν διεπέρουν εἰσέτι τῆς ἀρχαίας ἀξιοπρεπείας τὰς ἕξεις. Ὅθεν κατέγινα κατὰ πρόωτον νὰ εὐρῶ ἀρμόδιόν τινα ἀντικαταστάτην μου, ἀλλ' ἡ ἀποτυχία τῶν πρώτων πρὸς ἀνεύρεσιν τοιοῦτου ἐρευνῶν μου καί, πρὸ πάντων, τῶν ἄλλων πωλητῶν τὸ παράδειγμα, μ' ἐπεισαν ν' ἀφήσω κατὰ μέρος τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ νὰ πωλήσω ἐγὼ αὐτὸς τὴν πραγματείαν μου. Ἰδοὺ ἐγὼ λοιπὸν πωλητῆς παστῶν ἐν πλήρει ἀγορᾷ. Κατέλαβον θέσιν κατὰλληλον εἰς τὴν μικρὰν παρὰ τὴν προκουμαίαν πλατείαν καὶ ἤρχισα μετὰ τινος κατ' ἀρχὰς δειλίας νὰ προσκαλῶ ἀγοραστάς. Ἦτο εἰσέτι πολὺ ἐνωρίς, ἀλλ' ἀγορασταὶ δὲν ἔλειπον, οἱ δὲ ἰχθῦς μου ἦσαν εἰς ζήτησιν καὶ ἡ ὑπόθεσις προσέβαινε κατ' εὐχὴν. Ὅσῳ δ' ἐπροχώρει ἡ πώλησις κατὰ τοσοῦτον ἐσυνείθιζον, καὶ μὲ κατελάμβανε τῆς ἐπιτυχίας ὁ ἐνθουσιασμός, καὶ μ' ἐκυρίευεν ὁ ζήλος τοῦ ἔργου, ἀμιλλώμενος δὲ πρὸς τοὺς ἄλλους παρ' ἐμὲ πωλητὰς ἐπήνουν τὴν πραγματείαν μου, καὶ ὕψονον τὴν φωνὴν ὅπως ἐλάκυσω ἀγοραστάς καὶ ἀπεκδυόμην τὴν πρώτην περὶ τὰς κινήσεις καὶ τὰς χειρονομίας συστολήν.

Ἐνῶ ἤμην εἰς τὸν βρασμὸν τῆς πωλήσεως, ἤκουσα αἴφνης κρότον ἀντικρῦ μου καὶ ὑψώσας τοὺς ὀφθαλμούς εἶδον εἰς τὴν ἀπέναντί μου οἰκίαν νέαν ξανθὴν ἀνοίγουσαν τὸ παράθυρον καὶ στήλόνουσαν τὰ φύλλα του, τὰ ὁποῖα ὁ ἀνεμος ἐκτύπα ἐπὶ τοῦ τοίχου. Ἀφοῦ τὰ ἐστήλωσεν, ἐσταύρωσε τοὺς βραχίονας ἐπὶ τοῦ παραθύρου καὶ στηρίζασα ἐπὶ τῶν βραχιόνων τὸ στήθος ἐστρεψε πρὸς ἐμὲ τὸ πρόσωπον. Μ' ἐτάραξε τὸ βλέμμα τῆς, ὃ δὲ οἶστρον μου διεκόπη. Ἦως νὰ φωνάζω προσκαλῶν ἀγοραστάς ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μιᾶς ὠραίας ξανθῆς, ἥτις μὲ παρετῆρει; Ἐπροσπάθουν νὰ ἐξακολουθήσω τὸ ἔργον μου, ἀλλ' ὁ νοῦς μου ἦτο εἰς τὸ παράθυρον καὶ τὰ βλέμματά μου ὑψοῦντο συχνάκις πρὸς αὐτό. Αἴφνης βλέπω τὴν νέαν μειδιῶσαν. Τί μειδιά; Μὲ περιπαίζει μήπως; Μὴ μὲ γνωρίζει καὶ εἶναι χαιρετισμὸς τὸ μειδιάματά της; Ἦσθάνθη ταραχὴν εἰς τὸ στήθος μου καὶ ἐρύθημα εἰς τὰς παρειάς μου, καὶ μὴ προσέχων εἰς τὴν ἐργασίαν μου ἔδωκα εἰς ἕνα ἀγοραστὴν διπλασίους ἰχθῦς τοῦ δοθέντος μοι ἀντιτίμου. Ἀλλὰ ἰδὼν ἀμέσως τὸ λάθος ἐστράφην νὰ τὸν κράξω. Ἄμα ἐστράφην εἶδον ὀπισθέν μου, εἰς τὸ κατώφλιον θύρας ἀνοικτῆς νέον Τήνιον μὲ τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς ζώνης, τὸν ὄμον ἐπὶ τῆς θύρας καὶ τὴν κεφαλὴν ἐστραμμένην πρὸς τὸ παράθυρον. Τὰ ἐρωτικὰ βλέμματά του ἦσαν δι' ἐμὲ ἀποκάλυψις. Αἱ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς νέας ἀκτῖνες διήρχοντο ἀνωθεν τῆς κεφαλῆς μου, ἀλλὰ δὲν ἦσαν δι' ἐμὲ, οὔτε εἶχον ἐπὶ τοῦ μειδιάματος τὸ ἐλάχιστον δικαίωμα. Τὸ μάθημα μὲ ὠφέλησε. Ἀνέλαβον

τὴν προτέραν μου ζωηρότητα καὶ ἐξηκολούθησα τὴν πώλησίν μου.

Ἐντὸς δύο ἡμερῶν ἐξεπώλησα τοὺς ἰχθῦς μου ἀπολάσας εἴκοσι τοῖς ἑκατὸν ὠφέλειαν. Νέα εἰς Σύρον ἐκδομή. Ἐπανήλθον μ' ἐλαιόλαδον, τὸ ὁποῖον ἐπώλησα μὲ ὀκτώ τοῖς ἑκατὸν κέρδος; μετὰ δὲ τὸ ἐλαιόλαδον ἠγόρασα καὶ μετεπώλησα χαβιάριον μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας καὶ ἐξηκολούθουν οὕτω δραστηρίως ἐργαζόμενος. Τὰ κέρδη κατόπιν ἐμετριάσθησαν, διότι ἐπῆλθε συναγωνισμός, ἀλλ' οἱ κόποι μου ἀντημείβοντο πάντοτε, ἐντὸς δὲ ὀλίγων μηνῶν, ἀφοῦ ἔζησα μετὰ τῶν περὶ ἐμὲ καὶ ἀφοῦ ἐπανέφερον ἀνεσιν τινὰ ὑπὸ τῆς πτωχικῆς κατοικίας μας τὴν στέγην, τὸ κεφάλαιόν μου ἀπὸ πέντε χιλιάδων γροσίων ἀνῆρχετο ἤδη εἰς ὀκτώ.

Ἐκτοτε πολλὰ γρήματα ἐκέρδισα καὶ πολλὰ ἔχασα. Χάριτι θεῶν τὸ λαβεῖν ἀπέβη ἐν συνόλῳ μεγαλειότερον τοῦ δοῦναι, ὥστε σήμερον ἔχω τὴν ἱκανοποίησιν νὰ βλέπω διὰ τῶν ἰδρῶτων μου ἐξησφαλισμένην τὴν ἀνετον τῶν τέκνων μου ὑπαρξιν. Ἀλλὰ τὴν γλυκύτητα τῶν πρώτων ἐκείνων εὐτελῶν κερδῶν οὐδέποτε κατόπιν ἠσθάνθη, οὐδ' ἐξισοῦνται αἱ εὐχαριστήσεις καὶ τῶν ἐπιτυχιστέρων τοῦ μετέπειτα ἐμπορικῦ μου βίου ἐπιχειρήσεων πρὸς τὴν χαρὰν τῆς πρώτης τῶν παστῶν ἰχθῶν ἐκκαθαρίσεως. Ἡ ἐκ τοῦ μηδενὸς προαγωγή, ἡ εὐτυχῆς ἐκβασις τῶν πρώτων μου ἀτομικῶν συνδυασμῶν, ἡ συναίσθησις ὅτι εἶμαι εἰς θέσιν νὰ μὴ ἀφήσω πεινώσαν τὴν μητέρα καὶ τὰς ἀδελφάς μου, ἡ ἐλπίς τὴν ὁποίαν αἱ πρῶται ἐκείναι ἀπαρχαί μοι ἔδιδον διὰ τὸ μέλλον, ὅλα ταῦτα ὁμοῦ ἀνεδείκνουν πολλαπλασίως πολύτιμα καὶ εὐάρεστα τὰ πρῶτά μου ἐκεῖνα κέρδη. Δὲν θέλω νὰ εἶπω ὅτι μετὰ ταῦτα ἐργαζόμην μετὰ φιλοσοφικῆς δῆθεν ἀδιαφορίας. Ὅχι! Ὁ ζήλος μου δὲν ἐμετριάσθη καὶ κατόπιν, ἡ δ' ἐπιτυχία εἶναι πάντοτε εὐχάριστος. Ἀλλ' ὁ ἐνθουσιασμός μου δὲν ἐχαλαρώθη, ἡ δὲ ἡδονὴ τοῦ κέρδους βαθυμῶν ἠμβλύθη. Ἀφοῦ ἀπαξ ἠσθάνθη ὅτι ἀπέκτησα τὴν ὑλικὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ ἐξησφάλισα τὰ μέσα ζωῆς ἀνέτου, ἔπαυσα νὰ κλείω τὰ ἰσοζύγιά μου μετὰ παλμῶν ἀγαλλιάσεως. Διότι ἡ ἀπόκτησις τοῦ πλοῦτου δὲν εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν πηγὴ εὐτυχίας. Ἡ ἀνεξαρτησία, — ἰδοὺ τὸ ἀληθές, ἰδοὺ τὸ ὑγιές τοῦ ἐργατικῦ ἀνθρώπου ἐλατήριον!

Δὲν ἤμην τότε ὁ μόνος ἐκ Χίου νέος ὁ ἀγωνιζόμενος ἐν Τήνῳ νὰ παραξῆ ἀπὸ τοῦ μηδενὸς τὸ ἔν, καὶ νὰ κἀμῃ τὰ δύο τέσσαρα. Ἦσαν καὶ ἄλλοι πολλοί, μεθ' ὧν μ' ἐσχέτισεν ἡ κοινὴ συμφορὰ καὶ ἡ συνεχῆς συνάντησις ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Τήνου ἢ ἐπὶ τῆς ἐρήμου τῆς Σύρου ἀκτῆς. Μεταξὺ τούτων ἦτο καὶ ὁ ἀρραβωνιστικὸς τῆς πρεσβυτέρως τῶν ἀδελφῶν μου, καταφυγὼν καὶ αὐτὸς εἰς Τήνον μετὰ Ὀδύσειων παθημάτων. Τῆς

νεωτέρας μου ἀδελφῆς ὁ μνηστὴρ ἤχημαλωτίσθη, οὐδέποτε δὲ ἠκούσθη τί ἀπέγινε. Καὶ ἐγὼ ἤμην παιδιόθεν μνηστευμένος, ἀλλ' εἶχον χηρέυσει πρὶν γυμφεῦθω, ἀποθανούσης πρὸ ἐτῶν τῆς μνηστῆς μου, ἣ δ' ἀνεμοζάλη τῆς Ἐπαναστάσεως εἶχεν ἐπέλθει πρὶν ἢ ὁ πατήρ μου προφθάσῃ νὰ συνάψῃ νέον δι' ἐμὲ ἀραβῶνα. Τοιαῦτα ἦσαν τῆς Χίου τὰ ἔθιμα. Ἐκάστη οἰκογένεια ἐπεδίωκε τὴν μετὰ ὁμοτίμων ἐπιμιξίαν, ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκλεκτῶν ἦτο περιορισμένος, ἤρχιζε πρῶτῳ ὁ συναγωνισμὸς πρὸς συνδυασμὸν καταλλήλων συνοικισίων, ἣ δ' ἀριστοκρατικὴ τῶν συμβαλλομένων ἀποκλειστικότης καὶ τὸ στενὸν τοῦ Χιακοῦ κύκλου ἔφερον ἐξ ἀνάγκης τοὺς μεταξὺ στενῶν συγγενῶν ἐπὶ τέλους γάμους.

Δὲν προτίθεμαι νὰ ἐπαινέσω τοὺς πατέρας μας διὰ τὰς πρῶτους ἐκείνας μνηστεύσεις, διὰ τῶν ὁποίων ἐσφράγιζον αὐτοὶ ἐκ προοιμιῶν τὸ σπουδαιότερον τοῦ βίου συμβόλαιον, ἄνευ τῆς γνώσεως ἢ τῆς συγκαταθέσεως τῶν συμβαλλομένων. Ἄλλ' ὅμως εἶχον πρὸς δικαιολόγησιν τῶν τὴν ἐπιτυχίαν τῶν τοιούτων συζυγιῶν. Οἱ νέοι ἀνετρέφοντο μακρόθεν ὁ εἰς διὰ τὸν ἄλλον, προηγίτο δὲ τῆς συζυγικῆς ἀγάπης σχέσις μακρὰ καὶ τῆς ἀφοσιώσεως ἢ συνήθεια. Ὁ γάμος ἐπήρχετο μετὰ τῆς μνηστείας τὸν πρόλογον ἄνευ τῶν κλονισμῶν τῆς καρδίας, ἄνευ τῆς ἀμοιβαίας τοῦ παρελθόντος ἀγνοίας καὶ τῆς περὶ τοῦ μέλλοντος ἀβεβαιότητος, αἵτινες συνοδεύουσι συνήθως τὰ ἐξ ἔρωτος συνοικέσια. Ἡ ζωὴ προητοιμάζετο καὶ διήρχετο ἄνευ βιαίων ζυματισμῶν, δὲν ἤλαττοῦτο δ' ὡς ἐκ τούτου ἢ ἤρεμος τῶν οἰκογενειῶν εὐτυχία. Ἄλλ' ὑπὸ τὰς μεταβληθείσας τοῦ ἔθνους περιστάσεις τὸ ἀρχαῖον τοῦτο ἔθιμον δὲν ἠδύνατο ἢ ν' ἀπολήξῃ εἰς ὕλικῶν μόνον συμφερόντων ὑπολογισμούς καὶ εἰς προικὸς ζήτημα, ὥστε βεβαίως δὲν θά θρηνήσω τὴν κατάργησίν του. Ἄλλως τε τὰ πράγματα ἠλλάξαν ἐν συνόλῳ ἔκτοτε. Τότε οἱ νεώτεροι ἤγοντο ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων, ἐθεώρουν δὲ τοῦτο ὡς φυσικὸν καὶ μὴ ἐπιδεχόμενον συζήτησιν. Διὰ τῆς πειθαρχίας ἐκείνης καὶ διὰ τῆς συμπνοίας ἢ οἰκογένεια ἀπετελεῖτο ἰσχυρά, ἐπληύζανε δὲ τὴν δυνάμιν τῆς ὁ σύνδεσμος τῶν ἐπιμιξιῶν. Εἶναι καὶ τοῦτο μία ἐξήγησις τῆς ἐπιτυχίας τῶν Χίων, οὐχὶ μόνον κατὰ τὴν πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως διοίκησιν τῶν κοινῶν των, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Χίου ἐμπορικὴν διοργάνωσίν των.

Ὅπως δὴποτε δὲν εἶχομεν εἰσέτι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν μεταβάλλει σύστημα, ἀλλ' ἐμένομεν ὑπὸ τὴν ἐπίρρειαν τῶν παραδόσεων καὶ τῆς ἀνατροφῆς μας, ὥστε τῆς μὲν μιᾶς ἀδελφῆς μου τὸν μνηστῆρα ἐθεώρουν ἤδη ὡς ἀδελφόν, ἀνυπομόνως δ' ἐπεζήτησαν νὰ μνηστεύσω καὶ τὴν δευτέραν. Εὐτυχῶς δὲν ἐβράδυνον νὰ εὔρω καὶ

νὰ ὑποδείξω εἰς τὴν μητέρα μου νέον φίλον μου, τὸν ὅποιον τὸ δυσχερὲς τῶν περιστάσεων δὲν ἐμπόδιζεν ἀπὸ τοῦ ν' ἀντιμετωπίσῃ τὰς εὐθύνas τοῦ γάμου, καὶ ἐμνηστεύσαμεν οὕτω καὶ τὴν νεωτέραν τῶν ἀδελφῶν μου.

Μετὰ τῶν δύο τούτων μελλόντων γαμβρῶν μου ἐσυμφωνήσαμεν νὰ συντροφεύσωμεν καταθέτοντες ἑταιρικὸν κεφάλαιον ἀνά χίλια γρόσια ἕκαστος, ἐπὶ τῷ ὄρω ὁ μὲν τῶν τριῶν νὰ μένῃ ἐν Τήνῳ πρὸς πώλησιν, ὁ ἕτερος εἰς Σύρον πρὸς ἀγοράν, ὁ δὲ τρίτος νὰ συνοδεύῃ ἐκάστοτε τὴν ἐκ Σύρου εἰς Τήνον μεταφορὰν τῶν ἐμπορευμάτων. Ὁ κλῆρος ἔπεσεν εἰς ἐμὲ ν' ἀναλάβω τῆς ἀγορᾶς τὴν ἐργασίαν. Ἐλαβον λοιπὸν τὸ πλεῖστον τοῦ μικροῦ κεφαλαίου μας, ἀπεχαιρέτισα τὴν μητέρα μου καὶ ἐπεβιβάσθην εἰς σχολέβαν ἐτοίμην ν' ἀποπλεύσῃ εἰς Σύρον. Ἄλλ' ἐνῶ ἀνεσύρετο ἢ ἀγκυρα βλέπω λέμβον μετὰ βίας ἐρχομένην πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ τῆς πόλεως, καὶ ἐντὸς αὐτῆς τοὺς δύο συνεταιρούς μου κινῶντας τὰς γείρας διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἀναχώρησίν μας. Ἐφερον τὴν δυσάρεστον εἰδήσιν ὅτι ἐντὸς πλοίου ἀφιχθέντος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Πάνορμον τῆς Τήνου ἀνεφάνη πανώλης, καὶ ὅτι ἡ περὶ τούτου εἰδήσις μετεπέμθη ἤδη ἐκ Πανόρμου εἰς Σύρον, ὥστε δὲν ἤθελον βεβαίως μᾶς δεχθῆ ἔκει, διὰ τὸν φόβον τοῦ μολύσματος, οὐδὲ ἤθελον ἐπιτρέψῃ τὴν ἐξακολούθησιν τῆς μετὰ τῆς Τήνου συγκοινωνίας. Κατὰ συνέπειαν ἀπεφασίσασμεν ν' ἀποβῶ τοῦ πλοίου καὶ ν' ἀναβληθῇ ἢ εἰς Σύρον μετάβασίς μου, μέχρις οὗ διασκεδασθῶσιν αἱ περὶ ἐπιδημίας ὑποψίαι. Δυστυχῶς μετεδόθη ἀπὸ τοῦ πλοίου ἢ πανώλης εἰς τὴν νῆσον. Δὲν ἦτο βραεῖα οὐδ' ἔλαμνε θραῦσιν πολλήν, ἦτο ὅμως ἱκανή, ὅπως φοβίσῃ τὰς περίξ νήσους καὶ μᾶς ἀποκλείσῃ εἰς Τήνον.

Οὕτως ἐματαιώθησαν τὰ σχέδια καὶ ἐναυάγησεν ἡ ἑταιρία μας, ἔμενον δ' ἄεργος, καὶ μοι ἦτο διπλάσιος ὀχληρὰ ἢ ἀναγκαστικὴ ἐκείνη ἀπραξία μετὰ τῶν τελευταίων μηνῶν τὴν κίνησιν καὶ τὴν ζωηρότητα. Ἄλλως τε ἤμεθα ἥσυχοι ἐπὶ τῆς νήσου, οὐδ' ἐτάραττον ὡς ἄλλοτε τὰς σκέψεις μου τῶν Τούρκων φόβοι ἢ τοῦ πολέμου ἢ ταραχῆ. Μόνον μίαν ἡμέραν, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ὀκτωβρίου, ἐνόμισα ὅτι ἦλθε καὶ τῆς Τήνου ἡ σειρά καὶ ὅτι μᾶς καλύπτουσιν ἐκ νέου αἱ μαῦραι πτέρυγες τοῦ ὀλέθρου. Ἄλλ' ἔζων ἤδη ἐντὸς ἀνδρικοτέρας ἀτμοσφαιρας, τὸ δὲ φρόνημά μου ἐνισχύετο διὰ τοῦ παραδείγματος τῶν ἄλλων, καὶ ἀντὶ νὰ σκέπτομαι περὶ φυγῆς, ἤτοιμάσθην κ' ἐγὼ εἰς ἀντίστασιν καὶ εἰς πόλεμον. Διότι ἡ θάλασσα μετὰξὺ Σύρου καὶ Μυκόνου ἐκαλύφθη ὑπὸ πλοίων Τουρκικῶν κρατουμένων ἐπὶ ὥρας ἐκεῖ ὑπὸ παντελοῦς νηγεμίας. Καὶ εἶδουεν τὰς λέμβους ἐνὸς τῶν πλοίων διευθυνομένας πρὸς τὰ παράλια τῆς Μυκόνου καὶ ἠκούσαμεν πυροβολισμούς, ἐν μέσῳ δὲ τοῦ

καπνοῦ διεκρίναμεν ἐπισρεφούσας πρὸς τὸ πλοῖον τὰς λέμβους. Τὰ προοίμια ταῦτα ἐφαίνοντο ἐπαπειλούντα ἀποθιβάσιμον καὶ προσβολὴν ἐκ τοῦ στόλου. Ἦρχισε λοιπὸν κωδωνοκρουσία εἰς τὴν Τήνον καὶ συνέρρεον ὠπλισμένοι οἱ κάτοικοι, ἔσυρον δὲ κ' ἐγὼ μετὰ τῶν λοιπῶν ἐν παλαιῶν κανόνιον, τὸ ὁποῖον ἐστήσαμεν ἐπὶ λόφου προέχοντος, τοῦ Πασᾶ Ἀκρωτῆρι λεγομένου. Ἄλλὰ σφαιράς δὲν εἶχομεν καὶ ἐκαίσαμεν πυρίτιδα μόνην, ἀπειλοῦντες δῆθεν ἢ προκαλοῦντες τοὺς Τούρκους. Ἐγὼ δὲ ἐπὶ τοῦ λόφου, ὑπρέτης τοῦ θαύματος, ἀκούων τοὺς κενούς κανονοβολισμούς καὶ βλέπων τὰ Τουρκικὰ πλοῖα, ἐνθυμούμην τὰς περιπετείας τῆς ἐκ Χίου φυγῆς κ' ἐπερίμενον μ' ἐσφιγμένην καρδίαν τὸ ἀποθιχόμενον. Εὐτυχῶς δὲν ἐτέθη εἰς μεγαλειτέραν δοκιμασίαν τῶν Τηνίων ἢ σταθερότης. Ὁ Πασᾶς δὲν μᾶς ἔλαβεν εἰς σημειώσιν, οὐδὲ τοὺς Μυκονίους ἀπεπειράθη νὰ τιμωρήσῃ, καίτοι φονεύσαντας πολλοὺς τῶν εἰς τὰς λέμβους ἀποκρουθέντων ναυτῶν, ἀλλ' ὠφελῆθεις τοῦ ἐπιπνεύσαντος ἀνέμου ἀπεμακρύνθη τῶν νήσων μας.

Ἐκτοτε δὲν ἐταράχθημεν οὐδαμῶς, ἤδυνάμεθα δὲ νὰ λησμονήσωμεν ὅτι εὕρισκόμεθα ἐν τὸς τοῦ κύκλου τοῦ πολέμου, ἄνευ τῆς συνεχοῦς ἀντηγήσεως τῶν συμβάντων αὐτοῦ. Ὅτε πρὸ πάντων ἐμάθομεν τῆς Τουρκικῆς ναυαρχίδος τὴν πυρπόλησιν καὶ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου τὴν ἦπταν, ἐνθουσιασμός ἄκρατος κατέλαβε πάντας ἡμᾶς τοὺς πρόσφυγας, ἰδόντας εἰς τοῦ Κανάρη τὸ κατόρθωμα τὴν ἐκδίχσιν τῆς καταστροφῆς τῆς Χίου. Καὶ τοῦ Δράμαλη ἡ κατατρόπωσις εἰς τὰ Δερβενάκια, καὶ ἡ λύσις τῆς πρώτης τοῦ Μεσολογγίου πολιορκίας, καὶ ὅλοι οἱ ἀλλεπάλληλοι θρίαμβοι τῶν πρώτων τῆς Ἐπαναστάσεως ἐτῶν ἀνεπτότερον τὰς ἐλπίδας καὶ ἐστερέονον τὰς πεποιθήσεις μας. Δὲν εἶχον εἰσέτι καταστραφῆ τὰ Ψαρά καὶ ἡ Κάσος, δὲν εἶχεν ἀρχίσει διὰ τῆς Κρήτης τοῦ Μεγμέτ Ἀλῆ ἡ ἐπέμβασις, δὲν εἶχεν ἀλωθῆ τὸ ἠρωϊκὸν Μεσολόγγιον, οὐδ' εἶχον εἰσέτι ἀνασφῆ οἱ ἐμφύλιοι σπαραγμοὶ καὶ αἱ ἀνόσιοι τῶν Ἑλλήνων ἀλληλομαχίαι. Τὰ πράγματα ἐβάδιζον καλῶς καὶ χεῖρ Κυρίου ἐφάνετο εὐλογοῦσα τὴν Ἑλλάδα, βλέποντες δὲ τὴν Ἐπανάστασιν προκόπτουσαν καὶ ριζοβολοῦσαν προσιωνίζομεθα ταχὺ καὶ αἴσιον τὸ τέλος τῆς.

Ἦρχιζεν ἤδη τὸ τρίτον τοῦ ἀγῶνος ἔτος κ' ἐπρωτοῦνθιζον τῆς Τήνου αἱ ἀμυγδαλέαι. Ἐγὼ δ' ἀπρακτῶν ἐστενοχωρούμην καὶ τρεφόμενος διὰ σκέψεων καὶ σχεδίων συνέλαβον τὴν ἰδέαν νὰ μεταβῶ εἰς Χίον πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν ὑπὸ τὴν μηλέαν τοῦ κήπου μας ταφέντων κειμηλίων. Ἀνεπόλουν τοὺς λόγους τοῦ πατρός μου ὅτε ἐκαλύψαμεν τὸν λάκκον ὑπὸ τὴν μηλέαν. Ἐκεῖνος ἀπέθανε καὶ ἤμην ἤδη ἐγὼ τῆς οἰκογενείας ὁ προστάτης καὶ τὸ στήριγμα, ἡ δὲ ἀνάκτησις τῆς παρακαταθήκης ἐκείνης ἠδύνατο καὶ τὴν

ταχεῖαν τῶν ἀδελφῶν μου ἀποκατάστασιν νὰ διευκολύνῃ καὶ τὴν εἰς Εὐρώπην ἕως μετάβασίν μας. Ὅσῳ ἐκυοφορεῖτο εἰς τὴν κεφαλὴν μου ἡ ἰδέα αὕτη, τόσῳ ἐρριζόνετο τῆς ἐκτελέσεώς της ὁ πόθος καὶ μὲ κατεκυρίευσεν τοῦ σχεδίου μου ἡ μελέτη. Περὶ τούτου καὶ μόνου ἐσκεπτόμην ἔξυπνος, ἢ κοιμώμενος ὠνειρευόμην.

Εἶχον ἤδη μεταβῆ εἰς Χίον κρυφίως συμπολιταί μου τινές, ἐπανήλθον δὲ σῶοι καὶ ἀβλαβεῖς. Αἱ ἐκεῖ Ἀρχαὶ ἐλάμβανον ἐκ Κωνσταντινουπόλεως διαταγὰς νὰ προσελκύωσι τοὺς ἐπιστρέφοντας τῶν Χριστιανῶν καὶ νὰ μὴ τοὺς ἐνοχλῶσι. Ταῦτα ἐπληροφροῦμην, ἡ δὲ πείρα τῶν ἐπιστρεψάντων μ' ἐνεθάρρυνε. Διεκοίνωσα τὸν σκοπὸν μου εἰς τὴν μητέρα μου, ἣτις ἐπροσπάθησε παντοίοις τρόποις νὰ μὲ ἀποτρέψῃ, φοβουμένη μὴ κακοπάθω. Ἄλλ' ἡ ἀπόφασίς μου ἦτο ἀκλόνητος. Ἐβλεπον τοὺς κινδύνους, ἐπειθήμην ὅτι ἦτο παράτολμον τὸ ἐπιχεῖρημα, ἀλλ' ἀκατάσχετός τις ὄρη μὲ ὤθει πρὸς ἐκτέλεσίν του καὶ δὲν ἤκουον τοὺς λόγους τῆς μητρός μου. Τῆ παρέδωκα τὴν μικρὰν περιουσίαν μου, ἐζήτησα τὴν εὐχὴν τῆς καὶ ἀνεχώρησα μετρηφισμένος εἰς χωρικόν.

Τὸ τρεχάντηριον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπεβιάσθη ἔφερε φορτίον σίτου πρὸς πώλησιν εἰς τοὺς ἀποκέντρους τῆς Χίου λιμένας, ὁ δὲ πλοίαρχός του, ὁ Καπετὰν Κεφάλας, μὲ ὑπεσχέθη νὰ μὲ ἀποθιβάσῃ ἀσφαλῶς. Ὅταν μὲ εἶδεν ἐπὶ τοῦ πλοίου του μὲ τὸ λευκὸν ἐσώθησκον, καὶ τὴν χωρικὴν γουνέλαν μου, καὶ μὲ τὰ δύο μικρὰ μου βαρέλια κοκκίνου χαβιαρίου, ἐγέλασεν ὁ καλὸς πλοίαρχος. Ἐγέλασα κ' ἐγὼ, ἀλλὰ κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἐσυλλογιζόμην περισσότερον τὴν μητέρα μου ἢ τὴν μηλέαν τοῦ κήπου μας.

[Ἐπιτα: συνέχισα.]

Δ. ΒΙΚΕΛΛΑΣ.

Η ΝΑΝΙΝΗ

Ἦτο πολὺ μικρὰ, ὠχροτάτη καὶ κάτισχνος ἦτο ἐξ ἐτῶν. Οἱ μεγάλοι τῆς βαθυκῆνοι οὐ φθαλμοὶ προσέβλεπον κατηρεῖς καὶ τὰ μικρὰ τῆς χεῖλη τὰ μαραμμένα εἶχον χάσει τὸ μειδιάμα. Καθημένη ἐπὶ ὑψηλοῦ ψαθίνου καθίσματος εἰς τὸ ἄκρον μακρᾶς τραπέζης, ὅπου κατὰ σειρὰς ἦσαν συσσωρευμένα χειρόκτια καὶ περιχειρίδια, κατεγίνετο εἰς τὸ νὰ τὰ χωρίζῃ ἀνὰ δύο καὶ νὰ τὰ δένῃ δι' ἐρυθρᾶς κλωστῆς διὰ νὰ ἦνε ἔτοιμα νὰ ἀποσταλῶσι πρὸς τὸν βαφέα. Δὲν ἦτο μὲν ἐπίμοχθον κατὰ τὸ φαινόμενον τὸ ἔργον τοῦτο, ἀλλ' ὅμως τὸ ἐσπέρας, εἰς τὰς ὀκτώ, ὅτε ἐτελείωνε τῆς ἡμέρας ἡ ἐργασία, ἡ πτωχὴ κόρη ἠσθάνετο τὴν βράχιν καταπεποντημένην, διότι ἑκατὸν δωδεκάδας τοῦλάχιστον καθ' ἑκάστην ἐχώριζε καὶ ἔδενε. Καὶ ὁ κόπος τῆς οὕτως ἀνημεῖθετο δι' ἐξ ὀβολῶν.

Φαντάζεσθε τὸ μικρὸν ἐκεῖνο πλάσμα κεκλεισμένον ἐπὶ ὀλόκληρον ἡμέραν εἰς ἐργαστήριον,